

WICEPREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
Jacek Uczkiewicz

KNO – 4101-005-01/2014

P/14/010

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/14/010 – Wykonywanie zadań w zakresie współpracy z Polonią i Polakami za granicą ukierunkowanych na podtrzymywanie więzi z krajem i wspomaganie migracji powrotnych
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego.
Kontroler	Tomasz Frątczak, starszy inspektor kontroli państwowej; upoważnienie do kontroli nr 92510 z dnia 14 listopada 2014 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego [kod pocztowy: 00-071], Warszawa ul. Krakowskie Przedmieście 15/17, zwane w dalszej części wystąpienia Ministerstwem lub MKiDN.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Małgorzata Omilanowska, Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego od dnia 17 czerwca 2014 r. W okresie od 18 listopada 2011 r. do 17 czerwca 2014 r. Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego był Bogdan Zdrojewski. Zwani w dalszej części wystąpienia Ministrem lub Ministrem KiDN. (dowód: akta kontroli str. 4-7)

II. Ocena kontrolowanej działalności¹

Ocena ogólna

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w latach 2013 – 2014, realizował zadania mające na celu ochronę polskiego dziedzictwa kulturowego poza granicami kraju, w tym ochronę tradycji i polskiego dziedzictwa kulturowego wytworzonego przez organizacje Polonii i Polaków za granicą. Zadania te wynikały z rządowej *Strategii Sprawne Państwo 2020* oraz dokumentu Ministerstwa Spraw Zagranicznych *Plan współpracy z Polonią i Polakami za granicą w 2014 r.* Były one realizowane w ramach Programu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego – *Dziedzictwo Kulturowe*, którego jednym z priorytetów ustanowiono *Ochronę dziedzictwa narodowego poza granicami kraju*. Minister zrealizował w 2013 r.² prawie wszystkie zaplanowane przedsięwzięcia obejmujące rewaloryzację i konserwację obiektów znajdujących się poza granicami kraju, inwentaryzację i dokumentację poloników oraz promocję wiedzy o dziedzictwie kulturowym³.

W ramach działań związanych z promocją polskiej kultury poza granicami kraju Minister nie realizował przedsięwzięć, których celem było podtrzymywanie więzi Polonii i Polaków za granicą z kulturą ojczystą. Działania Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w obszarze promocji polskiej kultury za granicą były adresowane do obcokrajowców.

Minister współpracował z placówkami dyplomatyczno-konsularnymi oraz organizacjami polonijnymi podczas organizacji przedsięwzięć upamiętniających polskie dziedzictwo narodowe i kulturowe za granicą, a także honorowania i wspierania wkładu przedstawicieli polskiej diaspory w tworzenie, upowszechnianie oraz ochronę kultury i dziedzictwa narodowego.

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

² Brak danych za 2014 r. – czynności kontrolne w jednostce zakończono przed końcem roku.

³ Przedmiotem kontroli nie była analiza potrzeb w zakresie rewaloryzacji i konserwacji obiektów znajdujących się poza granicami kraju.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w ramach Programu – *Dziedzictwo Kulturowe i priorytetu – Ochrona dziedzictwa narodowego poza granicami kraju* dofinansował w latach 2013-2014 łącznie 129 projektów (realizowanych przez stowarzyszenia, towarzystwa oraz fundacje i instytucje oświatowe, kulturalne i religijne, będące podmiotami prawa polskiego) w wysokości 8 279 169 zł. Obejmowały one rewaloryzację i konserwację obiektów znajdujących się poza granicami kraju, prowadzenie prac inwentaryzacyjnych i dokumentacyjnych poloników oraz propagowanie wiedzy o dziedzictwie kulturowym. Przedsięwzięcia realizowano w takich krajach jak: Białoruś, Dania, Francja, Gruzja, Indie, Litwa, Łotwa, Mołdawia, Rosja, Stany Zjednoczone, Szwecja, Ukraina, Watykan, Węgry, Zambia. W 2013 r. pracom remontowo – konserwatorskim poddano 45 obiektów i zbiorów, znajdujących się poza granicami kraju (95,7% planu), a pracom dokumentacyjno – inwentaryzacyjnym poddano 84 obiektów polskich lub z Polską związanych (100% planu). Zorganizowano również dziewięć przedsięwzięć w obszarze propagowania wiedzy o dziedzictwie kulturowym (81,8% planu).

Działania Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w obszarze promocji polskiej kultury za granicą były adresowane do obcokrajowców. Podejmowanie przez Ministra przedsięwzięć promujących polską kulturę poza granicami kraju dedykowanych członkom polskiej diaspory mogłoby przyczynić się do podtrzymywania więzi z kulturą ojczystą Polonii i Polaków za granicą, w tym Polaków migrujących.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego współdziałał z Ministrem Spraw Zagranicznych podczas oceny projektów dotyczących wzmacniania pozycji środowisk polskich w krajach zamieszkania poprzez działania kulturalne i artystyczne w ramach prac komisji konkursu – *Współpraca z Polonią i Polakami za granicą w 2014 r.* Efektem współpracy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego z placówkami dyplomatyczno-konsularnymi i organizacjami polonijnymi było honorowanie przez Ministra odznaczeniami przedstawicieli diaspory za tworzenie, upowszechnianie i ochronę kultury i dziedzictwa narodowego, a także obejmowanie patronatem inicjatyw środowisk polonijnych. Współpraca przyczyniała się także do realizacji projektów upamiętniających polskie dziedzictwo narodowe i kulturowe za granicą. Przedstawiciele MKiDN brali również udział w pracach Międzyresortowego Zespołu ds. Polonii i Polaków za Granicą⁴, który opracowywał projekt *Rządowego Programu Współpracy z Polską Diasporą w latach 2015 – 2020*.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Rozwiązania przyjęte przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w zakresie współpracy z Polonią i Polakami za granicą oraz działania w obszarze umacniania więzi Polonii i Polaków za granicą z kulturą ojczystą.

Opis stanu
faktycznego

1.1. Zgodnie z art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej oraz rozporządzeniami Prezesa Rady Ministrów w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego⁵ do zakresu działań tego Ministra należą sprawy rozwoju i opieki nad materialnym i niematerialnym dziedzictwem narodowym oraz sprawy działalności kulturalnej, w tym mecenatu państwowego nad tą działalnością. W szczególności obejmują one podtrzymywanie i rozpowszechnianie tradycji narodowej i państwowej, ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami, miejscami pamięci narodowej, grobami i cmentarzami wojennymi, wymianę kulturalną z zagranicą oraz edukację kulturalną.

W *Strategii Sprawne Państwo 2020*⁶, Rada Ministrów, w pkt 3.4.4. *Rozwój systemu współpracy z Polonią i Polakami za granicą*, określiła jako strategiczny element aktywności

⁴ Utworzonego zarządzeniem nr 12 Prezesa Rady Ministrów z dnia 7 lutego 2006 r. w sprawie Międzyresortowego Zespołu ds. Polonii i Polaków za Granicą, zmienione zarządzeniem nr 70 z dnia 27 czerwca 2008 r. oraz zarządzeniem nr 37 z dnia 12 lipca 2013 r. (M.P. 2006.10.139)

⁵ Z dnia 18 listopada 2011 r. (Dz.U. 2011.248.1482) oraz z dnia 22 września 2014 r. (Dz.U. 2014.1258)

⁶ Przyjętej uchwałą nr 17 Rady Ministrów z dnia 12 lutego 2013 r. w sprawie przyjęcia strategii „Sprawne Państwo 2020” (M.P. z 2013 r., poz. 136).

państwa w tym obszarze, ochronę polskiego dziedzictwa kulturowego poza granicami kraju, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony tradycji i polskiego dziedzictwa kulturowego wytworzonego przez organizacje, struktury i środowiska Polonii i Polaków.

Rządowa Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020⁷ w pkt 4.2.5 Wzmocnienie promocji kultury polskiej za granicą Priorytetu Strategii 4.2. Wzmocnienie znaczenia kultury w rozwoju społeczno-gospodarczym, zakładała m.in., że systemowe wspieranie promocji kultury polskiej w kraju i za granicą oznacza przede wszystkim konieczność integracji działań różnych resortów, m.in. ds. kultury i dziedzictwa narodowego, spraw zagranicznych. Za niezbędne uznano strategiczne zarządzanie promocją kultury polskiej za granicą przez rozwój podlegających MKiDN instytucji. Za ważny kierunek promocji kultury polskiej za granicą, przyjęto w ww. dokumencie, wspieranie podmiotów polonijnych prowadzących działalność oświatową. Uznano, że Polacy migrujący za granicę jak również tradycyjne skupiska Polonii i Polaków na Wschodzie, mogą w znaczący sposób wspierać rozwój kapitału społecznego i intelektualnego Polski, m.in. poprzez działania na rzecz promocji języka polskiego i rodzimej kultury w krajach zamieszkania. Działalność taka rozwija kapitał społeczny Polaków za granicą, pozytywnie wpływa na wizerunek Polski i Polaków, a także wzmacnia poczucie dumy narodowej i aktywność obywatelską w kraju zamieszkania.

Koordynatorem prac związanych z przygotowaniem i realizacją ww. Strategii był Minister KiDN. W październiku 2013 r. przyjęto⁸ Plan działań służących realizacji Strategii Rozwoju Kraju 2020⁹, przedstawiający założenia systemu realizacyjnego strategii zintegrowanych. W 2014 r. trwały prace nad dokumentem implementacyjnym dla Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, którego przyjęcie uzależnione jest m.in. od zakończenia negocjacji programów operacyjnych, będących jednym z głównych źródeł finansowania realizacji Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020. Niezależnie od braku dokumentu implementacyjnego, MKiDN realizowało w latach 2013 – 2014, opisany w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, Priorytet Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą w ramach Programu Ministra KiDN.

W dokumencie Ministra Spraw Zagranicznych – Plan współpracy z Polonią i Polakami za granicą w 2013 r.¹⁰ nie wskazano obszarów odpowiedzialności MKiDN. Obszary takie określono w kolejnym roku. Plan współpracy z Polonią i Polakami za granicą w 2014 r. w pkt 5 Podział odpowiedzialności w realizacji współpracy z Polonią i Polakami za granicą, stanowił m.in., że Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego: działa na rzecz ochrony zasobów narodowej spuścizny kulturowej, które znajdują się poza granicami Polski; realizuje, w miarę możliwości, przy wsparciu placówek zagranicznych MSZ projekty utrwalania polskiego dziedzictwa; współpracuje przy realizacji tych projektów z instytucjami i organizacjami Polonii i polskich mniejszości narodowych; promuje za granicą osiągnięcia współczesnej kultury polskiej, w tym także przy udziale Polonii i Polaków zamieszkających poza krajem. Ministerstwo zaangażowane było w opracowanie treści Planów w obydwu latach.

1.2. W latach 2013-2014 programem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, który obejmował działania na rzecz ochrony zasobów polskiego dziedzictwa kulturowego, które znajdują się poza granicami Polski był Program – Dziedzictwo Kulturowe. Jednym z jego priorytetów była Ochrona dziedzictwa narodowego poza granicami kraju.

Strategicznym celem priorytetu Ochrona dziedzictwa narodowego poza granicami kraju była poprawa stanu zachowania i wzmocnienie ochrony dziedzictwa kulturowego znajdującego się poza granicami RP oraz upowszechnianie wiedzy na jego temat. Zadania uwzględniające prace konserwatorskie i remontowe w obiektach polskich lub z Polską związanych, znajdujących się poza granicami kraju, ich ewidencjonowanie i dokumentowanie oraz działania naukowe i promocyjne miały pozwalać na realizację

⁷ Przyjętej uchwałą nr 61 Rady Ministrów z dnia 26 marca 2013 r. w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020” (M.P. z 2013 r., poz. 378)

⁸ Uchwałą nr 12 Komitetu Koordynacyjnego ds. Polityki Rozwoju z dnia 10 października 2013 r.

⁹ Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020 stanowiła element systemu strategii zintegrowanych i była bezpośrednio powiązana ze Strategią Rozwoju Kraju 2020 jako dokumentem średniookresowym.

¹⁰ www.msz.gov.pl

kompleksowych projektów. W ramach zadań konserwatorskich za szczególnie istotne uznano wspieranie działań, które prowadzić miały do zachowania lub przywrócenia stanu właściwego obiektom zagrożonym nieodwracalnym uszkodzeniem. Kluczowym efektem działań podejmowanych w ramach priorytetu miało być zachowanie statusu materialnego i niematerialnego polskiego dziedzictwa kulturowego znajdującego się poza granicami kraju, jako świadectwa minionych wieków i cennego elementu kształtującego współczesne postawy obywateli, budującego świadomość historyczną oraz tworzącego fundament tożsamości kulturowej społeczeństwa.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w ramach Programu – *Dziedzictwo Kulturowe* i priorytetu – *Ochrona dziedzictwa narodowego poza granicami kraju* dofinansował w 2013 r. 36 projektów za kwotę 2 714 969 zł, a w 2014 r. – 93 projekty za kwotę 5 564 200 zł. W ramach ww. programu realizowano zadanie *Katalogowanie i inna pomoc biblioteczna instytucjom polonijnym*. W 2013 r. udzielono na nie z FPK dotacji w wysokości 356 022 zł, zaś w 2014 – 100 000 zł. Wnioskodawcą była Biblioteka Narodowa.

(dowód: akta kontroli str. 32-42, 50, 68-86)

Zadania realizowane w ramach Programu Ministra – *Dziedzictwo Kulturowe* wraz z miernikami i wskaźnikami ich realizacji, ujmowano w Ministerstwie w planach finansowych państwowego funduszu celowego - Funduszu Promocji Kultury (dalej: Fundusz lub FPK) oraz w planach finansowych MKiDN, w układzie zadaniowym.

Z analizy sprawozdań z wykonania planów finansowych Funduszu oraz MKiDN¹¹ za 2013 r., w układzie zadaniowym wynika m.in., że w ramach funkcji *Kultura i dziedzictwo narodowe* (9), realizowano zadanie *Ochrona i popularyzacja dziedzictwa i tożsamości narodowej w kraju i za granicą* (9.1). W ramach zaś podzadania *Ochrona materialnego dziedzictwa kulturowego i miejsc pamięci narodowej w kraju i za granicą* (9.1.1), zrealizowano niżej wymienione działania.

- 1) *Rewaloryzacja i konserwacja obiektów znajdujących się poza granicami kraju* (9.1.1.7), z zaplanowaną (plany po zmianach) kwotą 480 000 zł (FPK) oraz 2 364 759 zł (plan finansowy MKiDN), z których wydatkowano odpowiednio 479 200 zł (99,8%) i 2 344 422 zł (99,1%). Celem działania była poprawa stanu zachowania obiektów i zbiorów polskich za granicą. Jako miernik przyjęto liczbę obiektów i zbiorów, znajdujących się poza granicami kraju poddanych pracom remontowo – konserwatorskim w danym roku. Jako przewidywaną wartość wykonania tego wskaźnika na koniec 2013 r. podano: 9 (FPK) i 38 (plan finansowy MKiDN), faktyczne wykonanie wyniosło odpowiednio 9 i 36.
- 2) *Prace inwentaryzacyjne i dokumentacyjne poloników* (9.1.1.8), z zaplanowaną kwotą 1 188 000 zł (FPK) oraz 665 244 zł (plan finansowy MKiDN), z których wydatkowano odpowiednio 1 151 844 zł (97%) i 647 828 zł (97,4%). Celem działania była aktualizacja bazy danych o obiektach polskich lub z Polską związanych. Jako miernik przyjęto liczbę obiektów poddanych pracom dokumentacyjno - inwentaryzacyjnym w danym roku. Jako przewidywaną wartość wykonania na koniec 2013 r. podano: 6 (FPK) i 78 (FPK). Obydwie wartości na koniec roku zostały osiągnięte.
- 3) *Propagowanie wiedzy o dziedzictwie kulturowym* (9.1.1.9), z zaplanowaną kwotą 400 000 zł (FPK) oraz 66 370 441 zł (plan finansowy MKiDN), z których wydatkowano odpowiednio 400 000 zł (100%) i 65 928 411 zł (99,3%). Celem działania było zaspakajanie i pogłębianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym. Jako miernik przyjęto liczbę zorganizowanych przedsięwzięć w danym roku. Wskaźnik ujęty w planie wg ustawy budżetowej na 2013 r. to 9 (FPK) i 2 (w ramach planu finansowego MKiDN). Faktyczne wykonanie wyniosło 1 (FPK) i 8 (w ramach planu finansowego MKiDN)¹².

(dowód: akta kontroli str. 8-9, 11-31, 58-60, 64-67)

¹¹ Wartości podawane dla całej części 24 budżetu państwa.

¹² Zrealizowano 9 z 11 planowanych przedsięwzięć w opisywanym zakresie, w trakcie roku zmieniono jedynie źródła ich finansowania.

W planach finansowych Funduszu oraz MKiDN, w układzie zadaniowym na 2014 r.¹³ (plany po zmianach) określono m.in. cel/funkcję *Kultura i dziedzictwo narodowe/ochrona dziedzictwa narodowego* (9), a w jego ramach m.in. cel/zadanie *Kształtowanie patriotyzmu i świadomości narodowej* (9.1). W zakresie celu/podzadania *Utrzymanie oraz ochrona miejsc pamięci narodowej i obiektów dziedzictwa kulturowego* (9.1.1), zaplanowano niżej wymienione cele/działania.

- 1) *Wzbogacanie potencjału intelektualnego i twórczego społeczeństwa* (9.1.1.3), z zaplanowaną kwotą 11 310 000 zł (FPK) i 164 617 000 zł (plan finansowy MKiDN). Za miernik realizacji działania przyjęto liczbę przedsięwzięć udostępniających materialne dobra kultury oraz informacje o nich w danym roku (liczona liczbą udzielonych dofinansowań).
- 2) *Trwałe zachowanie dóbr kultury i bezpieczne przechowywanie zasobów dziedzictwa w kraju i za granicą* (9.1.1.4), z zaplanowaną kwotą 3 194 000 zł (FPK) i 67 084 000 zł (plan finansowy MKiDN). Za miernik realizacji działania przyjęto liczbę przeprowadzonych rewaloryzacji i konserwacji przy jednostkowych dobrach kultury w danym roku (liczona liczbą udzielonych dofinansowań).
- 3) *Aktualizacja baz danych o obiektach polskich lub z Polską związanych* (9.1.1.6), z zaplanowaną kwotą 285 000 zł (FPK) i 782 000 zł (plan finansowy MKiDN). Za miernik realizacji działania przyjęto liczbę obiektów polskiego dziedzictwa kulturowego poddanych pracom dokumentacyjno - inwentaryzacyjnym w danym roku.

Powyższe przedsięwzięcia, realizowano w latach 2013 – 2014, w takich krajach jak: Białoruś, Dania, Francja, Gruzja, Indie, Litwa, Łotwa, Mołdawia, Rosja, Stany Zjednoczone, Szwecja, Ukraina, Watykan, Węgry, Zambia.

(dowód: akta kontroli str. 15, 23-31)

1.3. W strukturze organizacyjnej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego uwzględniono komórki organizacyjne, którym przypisano zadania z zakresu działań na rzecz Polonii i Polaków za granicą. Zgodnie z regulaminem organizacyjnym z 24 września 2010 r.¹⁴ zadania z zakresu działań na rzecz Polonii i Polaków za granicą i współdziałanie w tym zakresie z Ministerstwem Spraw Zagranicznych, placówkami dyplomatyczno-konsularnymi, organizacjami polonijnymi i pozarządowymi realizował Departament Współpracy z Zagranicą i Departament Dziedzictwa Kulturowego. Zadania te ujęto również w zakresach obowiązków pracowników właściwych komórek organizacyjnych.

(dowód: akta kontroli str. 8-9)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

1. W ramach działań związanych z promocją polskiej kultury poza granicami kraju Minister nie realizował przedsięwzięć, których celem było podtrzymywanie więzi Polonii i Polaków za granicą z kulturą ojczystą. Działania Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w obszarze promocji polskiej kultury za granicą były adresowane do obcokrajowców.

Dyrektor Generalny MKiDN Pan Jacek Olbrycht przyznał w wyjaśnieniach, że za głównych adresatów przedsięwzięć promujących polską kulturę poza granicami kraju uznawano odbiorców zagranicznych, nie zaś członków polskiej diaspory.

Najwyższa Izba Kontroli wyraża pogląd, że podejmowanie przez Ministra przedsięwzięć promujących polską kulturę poza granicami kraju dedykowanych członkom polskiej diaspory mogłoby przyczynić się do podtrzymywania więzi z kulturą ojczystą Polonii i Polaków za granicą, w tym Polaków migrujących.

(dowód: akta kontroli str. 50)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

¹³ Brak danych dotyczących wykonania planów finansowych za 2014 r. – czynności kontrolne w jednostce zakończono przed końcem roku.

¹⁴ Obwieszczenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 23 stycznia 2014 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu zarządzenia nr 25 Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego Ministerstwu Kultury i Dziedzictwa Narodowego (Dz. Urz. MK i DN z 2014, poz. 3).

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w latach 2013 – 2014, realizował zadania mające na celu ochronę polskiego dziedzictwa kulturowego poza granicami kraju, w tym ochronę tradycji i polskiego dziedzictwa kulturowego wytworzonego przez organizacje Polonii i Polaków za granicą. Zadania te wynikały z rządowej *Strategii Sprawne Państwo 2020* oraz dokumentu Ministerstwa Spraw Zagranicznych *Plan współpracy z Polską i Polakami za granicą w 2014 r.* Były realizowane w ramach Programu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego – *Dziedzictwo Kulturowe*, którego jednym z priorytetów ustanowiono *Ochronę dziedzictwa narodowego poza granicami kraju*. Minister zrealizował w 2013 r.¹⁵ prawie wszystkie zaplanowane przedsięwzięcia obejmujące rewaloryzację i konserwację obiektów znajdujących się poza granicami kraju, inwentaryzację i dokumentację poloników oraz promocję wiedzy o dziedzictwie kulturowym.

W ramach działań związanych z promocją polskiej kultury poza granicami kraju Minister nie realizował przedsięwzięć, których celem było podtrzymywanie więzi Polonii i Polaków za granicą z kulturą ojczystą. Działania Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w obszarze promocji polskiej kultury za granicą były adresowane do obcokrajowców.

2. Współdziałanie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z Ministrem Spraw Zagranicznych, placówkami dyplomatyczno-konsularnymi, organizacjami polonijnymi oraz organizacjami pozarządowymi w obszarze przedsięwzięć ukierunkowanych na podtrzymywanie więzi Polonii i Polaków za granicą z kulturą ojczystą.

Opis stanu
faktycznego

2.1. Zakres współpracy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z Ministrem Spraw Zagranicznych, w obszarze i okresie objętym kontrolą, obejmował udział przedstawiciela MKiDN w pracach komisji konkursu – *Współpraca z Polską i Polakami za granicą w 2014 r.*, na etapie oceny projektów dotyczących wzmacniania pozycji środowisk polskich w krajach zamieszkania poprzez działania kulturalne i artystyczne. Funkcję eksperta z ramienia MKiDN pełnił dyrektor Departamentu Współpracy z Zagranicą.

(dowód: akta kontroli str. 43-46, 53-55)

Ponadto, przedstawiciele Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w latach 2013 – 2014, brali udział w pracach Międzyresortowego Zespołu ds. Polonii i Polaków za Granicą, który opracowywał projekt *Rządowego Programu Współpracy z Polską Diasporą w latach 2015 – 2020*. Dokument ten, do dnia zakończenia kontroli NIK, był przedmiotem konsultacji społecznych. Jak poinformował Dyrektor Generalny MKiDN, przedstawiciele MKiDN postulowali, by w dokumencie wśród strategicznych celów polityki wobec polskiej diaspory znalazł się zapis o konieczności dbania o poprawę stanu zachowania polskiego dziedzictwa kulturowego w krajach zamieszkania polskiej diaspory. Propozycja zapisu w tym zakresie została zaakceptowana i zawarta w projekcie.

(dowód: akta kontroli str. 58-60, 64-67)

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego zostało również wskazane, w załączniku do uchwały Zespołu do Spraw Migracji z 18 grudnia 2013 r. – *Plan wdrażania dla dokumentu Polityka migracyjna Polski – stan obecny i postulowane działania*¹⁶, jako podmiot współpracujący z MSZ przy wdrażaniu rekomendacji: poszerzanie kanałów przekazu informacji dla osób już przebywających za granicą (rekomendacja nr 6.3, odnotowana jako wdrożona); wzmocnienie systemu stałych kontaktów z organizacjami polonijnymi, w oparciu o działalność polskich placówek dyplomatycznych i konsularnych; wzmocnienie działań w ramach polskiej polityki zagranicznej prowadzonych na rzecz poprawy sytuacji i wizerunku Polaków mieszkających za granicą, bez podziału na starą i nową (poakcesyjną) emigrację (rekomendacje nr 6.8 i 6.9 powinny być wdrażane na bieżąco).

Rada Ministrów przyjęła ww. dokument w dniu 2 grudnia 2014 r.¹⁷. Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego zobowiązał się do realizacji zapisów dokumentu. W okresie poprzedzającym lata 2013 – 2014, w związku z rekomendacją: poszerzenie kanałów

¹⁵ Brak danych za 2014 r. – czynności kontrolne w jednostce zakończono przed końcem roku.

¹⁶ www.kprm.gov.pl

¹⁷ Informacja przekazana MKiDN pismem RM-24-228-14 z dnia 4 grudnia 2014 r.

przekazu informacji dla osób już przebywających za granicą, MKiDN umieściło na portalu internetowym przeznaczonym dla powracających do kraju obywateli polskich powroty.gov.pl ogólne informacje na temat uwarunkowań prawnych, związanych z przewozem zabytków. Na stronie umieszczony został również odnośnik do witryny internetowej MKiDN jako podmiotu, który może udzielić dalszych informacji w tym zakresie.

(dowód: akta kontroli str. 47, 53-55, 64-67)

2.2. W latach 2013 – 2014 Ministerstwo nie zlecało organizacjom polonijnym i organizacjom pozarządowym zadań z zakresu współpracy z Polonią i Polakami za granicą. Także organizacje pozarządowe oraz podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie¹⁸ z własnej inicjatywy nie składały do MKiDN, w ww. latach, ofert realizacji zadań publicznych w zakresie współpracy z Polonią i Polakami za granicą.

(dowód: akta kontroli str. 53-55)

2.3. W latach 2013 – 2014 wśród pozafinansowych form współpracy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego z placówkami dyplomatyczno-konsularnymi i organizacjami polonijnymi można wyróżnić niżej wymienione przedsięwzięcia.

- 1) Przyznawanie przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego medalu *Zasłużony Kulturze – Gloria Artis* oraz odznaki *Zasłużony dla Kultury Polskiej*.

W latach objętych kontrolą NIK, wśród odznaczonych za tworzenie, upowszechnianie i ochronę kultury i dziedzictwa narodowego znaleźli się także przedstawiciele polskiej diaspory w m.in. Stanach Zjednoczonych, Kanadzie, Wielkiej Brytanii, Japonii, Federacji Rosyjskiej. Medalami *Zasłużony Kulturze – Gloria Artis* odznaczono trzy osoby reprezentujące diaspore, zaś odznaką *Zasłużony dla Kultury Polskiej* dziewięć osób i jedną organizację.

- 2) Obejmowanie przez Ministra KiDN honorowym patronatem najbardziej znaczących dla kultury i ochrony dziedzictwa narodowego RP wydarzeń poza granicami kraju.

W latach 2013 – 2014 objęto takim patronatem osiem inicjatyw środowisk polonijnych.

- 3) Spotkania kierownictwa MKiDN z przedstawicielami polskiej diaspory w trakcie rutynowych wizyt zagranicznych.

W latach objętych kontrolą NIK spotkania takie miały miejsce m.in. w Kazachstanie, Japonii, Francji, Turcji, Armenii, Gruzji, Serbii.

- 4) Współpraca z placówkami dyplomatyczno-konsularnymi w zakresie logistyczno-formalnym, np. uzyskiwania zezwoleń władz lokalnych na realizację projektów upamiętniających polskie dziedzictwo narodowe i kulturowe.

W wyniku tej współpracy m.in.: odsłonięto tablice upamiętniające i zorganizowano uroczystości z tym związane: Tadeusza Mazowieckiego w Tiranie, Papieża Jana Pawła II w Watykanie; skatalogowano i opracowano plan prac konserwatorskich przez specjalistów z Muzeum Sztuki w Łodzi kolekcji malarstwa polskiego w Skopje, na prośbę ambasadora RP.

Zakres współpracy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego z placówkami dyplomatyczno-konsularnymi, poza kwestiami związanymi z Polonią i Polakami za granicą, obejmował także promocję kultury polskiej za granicą.

(dowód: akta kontroli str. 53-55, 58-60)

2.4. W latach 2013-2014 instytucje podległe MKiDN nie występowały do Ministerstwa z postulatami w zakresie działań dotyczących umacniania więzi środowisk polonijnych z kulturą ojczystą. Instytucje i organizacje polonijne zwracały się do MKiDN przede wszystkim w zakresie możliwości bezpośredniego wsparcia finansowego konkretnych projektów, inicjatyw i organizacji. Ministerstwo w odpowiedzi informowało instytucje i organizacje polonijne o możliwości wzięcia udziału w konkursie organizowanym przez MSZ – *Współpraca z Polonią i Polakami za granicą* oraz o obowiązujących programach Ministra

¹⁸ Dz. U. z 2014 r., poz. 1118ze zm.

KiDN jako sposobie na ubieganie się o dofinansowanie dla własnych inicjatyw. Należy jednak wskazać, że programy Ministra adresowane były do podmiotów prawa polskiego, co oznaczało dla instytucji i organizacji polonijnych zarejestrowanych poza granicami RP konieczność poszukiwania partnerów do działań na terenie Polski.

(dowód: akta kontroli str. 53-55, 58-60)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

Ocena częściowa

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego współdziałał z Ministrem Spraw Zagranicznych podczas oceny projektów dotyczących wzmacniania pozycji środowisk polskich w krajach zamieszkania poprzez działania kulturalne i artystyczne w ramach prac komisji konkursu – *Współpraca z Polonią i Polakami za granicą w 2014 r.*

Efektom współpracy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego z placówkami dyplomatyczno-konsularnymi i organizacjami polonijnymi było honorowanie przez Ministra odznaczeniami przedstawicieli diaspory za tworzenie, upowszechnianie i ochronę kultury i dziedzictwa narodowego, a także obejmowanie patronatem inicjatyw środowisk polonijnych. Współpraca przyczyniała się także do realizacji projektów upamiętniających polskie dziedzictwo narodowe i kulturowe za granicą. Przedstawiciele MKiDN brali również udział w pracach Międzyresortowego Zespołu ds. Polonii i Polaków za Granicą, który opracowywał projekt *Rządowego Programu Współpracy z Polską Diasporą w latach 2015 – 2020*.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹⁹, wnosi o rozważenie ujęcia wśród działań związanych z promocją polskiej kultury poza granicami kraju przedsięwzięć dedykowanych członkom polskiej diaspory, ukierunkowanych na podtrzymywanie ich więzi z kulturą ojczystą.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ust. 1 i 3 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Prezesa Najwyższej Izby Kontroli.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, dnia 15 stycznia 2015 r.

Wiceprezes
Najwyższej Izby Kontroli

Jacek Uczkiewicz

Podpis

¹⁹ Dz. U. z 2012 r., poz. 82 ze zm., zwana dalej ustawą o NIK.

